

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) หมายถึง สื่อดิจิทัลที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการ ทางสังคม (Social Tool) เพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ผ่านทางเว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใดๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดยเน้นให้ผู้ใช้ทั้งที่เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารมีส่วนร่วม (Collaborative) อย่างสร้างสรรค์ ในการผลิตเนื้อหาขึ้นเอง (User-Generate Content :UGC) ในรูปของข้อมูล ภาพ และเสียง โดยที่เครือข่ายสังคมออนไลน์ มักนำมาใช้ดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ โดยมีบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ร่วมกันเป็นเครือข่ายเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน แลกเปลี่ยน แบ่งปันทรัพยากร ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ ปัจจุบันคำว่า (Social Network) หมายถึงระบบเครือข่ายบนโลกออนไลน์ หรือการติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งปัจจุบันบริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีการนำมาใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ หรือการสื่อสารของหน่วยงานราชการ ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ มีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ที่มีรูปแบบการทำงานในลักษณะออนไลน์และสามารถที่จะใช้สร้างและเพิ่มเติมเนื้อหาได้ สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นช่องทางการสื่อสารอีกช่องทางหนึ่งที่หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานของเอกชนในทุกหน่วยงาน สามารถจะนำมาใช้ในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ได้เพื่อเผยแพร่ข้อมูล การให้ความรู้รวมทั้งเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และใช้ติดต่อสื่อสารกับสาธารณะ ซึ่งกล่าวโดยทั่วไปแล้ว สื่อสังคมออนไลน์จึงมีทั้งข้อดีและข้อด้อย (Phakpron Jiranathep, 2022)

เครือข่ายสังคมออนไลน์นั้นถือเป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่โปรแกรมประสงค์ร้ายต่างๆ สามารถเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์พกพาของคุณ หากคุณนั้นกำลังใช้สื่อสังคมออนไลน์ก็ควรจะอัปเดตโปรแกรมป้องกันไวรัสที่มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา โปรแกรมป้องกันไวรัสที่ดีที่มีเครื่องมือเฉพาะสำหรับเครือข่ายสังคมออนไลน์มีการใช้ตัวกรองพิเศษเพื่อช่วยค้นหาและหยุดการโจมตีที่มีต่อเครือข่ายสังคมออนไลน์แถม ยังช่วยเตือนการหลอกลวง (Potential Fraud) ที่อาจเกิดขึ้นรวมทั้งควรหลีกเลี่ยงการใช้โปรแกรมที่ไม่ผ่านการรับประกันจากผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์เพราะอาจมีโปรแกรมประสงค์ร้ายที่แฝงตัวอยู่ภายในเพื่อลักลอบปลอมแปลง หรือขโมยข้อมูลที่สำคัญ ของคุณได้ในมุมมองนั้นเครือข่ายสังคมออนไลน์ช่วยให้คุณสื่อสารกับเพื่อนฝูงและสามารถส่งเสริมในการทำงานของคุณได้แต่หากปราศจากในมาตรการ ป้องกันที่ถูกต้องก็อาจจะนำคุณไปสู่อันตรายต่างๆ ได้ (สรสิริ สิริสันตคุปต์, 2559 อ้างถึงในเมธาพันธ์ ประยงค์พันธ์ และ สิริชัย ดีเลิศ, 2561) สื่อสังคมออนไลน์มีประโยชน์มากมายไม่ว่าจะเป็นการค้นคว้าหาข้อมูล การศึกษาข่าวสารที่รวดเร็ว สามารถแลกเปลี่ยนความรู้หรือสิ่งที่เราสนใจร่วมกันได้ช่วยประหยัดเวลา สะดวกและรวดเร็วถึงแม้ประโยชน์จะมีมากแต่มีโทษอยู่บ้างหากใช้งานในทางที่ผิดหรือไม่ถูกต้องเพราะฉะนั้นผู้ใช้ต้องพึงใช้ในส่วนที่เป็นประโยชน์ให้มากเพื่อป้องกันผลเสียที่เกิดจากสื่อสังคมออนไลน์ ในสมัยนี้เราพบเห็นอย่างมากจากข่าวสารที่กล่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นเสียชีวิตจากเหตุทะเลาะกันในโซเชียลจนลามมาถึงเหตุอันน่าสลดที่เกิดขึ้น ฉะนั้นความคิดประกอบกับการตัดสินใจนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญ อย่างยิ่งในการใช้สื่อออนไลน์คือเราต้องคิดให้ถี่ถ้วนก่อนที่จะ “โพสต์” “แสดงความคิดเห็น” “แชร์” เพราะอาจจะส่งผลเสียที่ตามมาได้อย่างร้ายแรงทั้งต่อเราและบุคคลอื่น ดังนั้นจึงต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้งานเป็นอย่างมากอย่าให้ข้อมูลส่วนตัว ที่อยู่กับบุคคลที่รู้จักผ่านอินเทอร์เน็ตเพราะอาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลหรือร้ายแรงที่สุดอาจจะถูกหลอกลวงจนก่อให้เกิดผลเสียและอันตรายตามมาได้ (สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนการสอน, 2557)

สื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกวงการทั้งชีวิตประจำวันการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน และถึงแม้ว่าจะมีประโยชน์มากเพียงใดก็ตามและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ในยุคปัจจุบัน แต่โทษหรืออันตรายที่เกิดขึ้นในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในยุคปัจจุบันยังคงมีให้เห็นทั่วไปตามหนังสือพิมพ์ รายการข่าว โทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียง ไม่ว่าจะเป็นข่าวอาชญากรรม การขโมยข้อมูลในโลกไซเบอร์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ การติดสื่อสังคมออนไลน์มากเกินไปจนการแอบอ้างชื่อเพื่อใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการหลอกลวงเพื่อทำธุรกิจผิดกฎหมาย การถูกล่อลวงของนักเรียนนักศึกษาผ่านช่องทางการสื่อสารโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น นับได้ว่าเป็นภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันที่พบบ่อยที่สุด พฤติกรรมการรับข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางการสื่อสารสังคมออนไลน์ของนักเรียนนักศึกษาที่อาจจะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ด้วยพฤติกรรมของวัยรุ่นนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ความคิดและการไตร่ตรองและการตัดสินใจเพื่อรับเอาข้อมูลข่าวสารยังมีไม่เพียงพอ จึงอาจตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพได้ง่าย การติดเกมออนไลน์ของนักเรียนนักศึกษาก็นับเป็นปัญหาสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามและเป็นปัญหาในระดับชาติ (สุภาวรรณ นวลนิล, 2563)

การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนานมีความสะดวกสบายมากขึ้น เนื่องจากการติดตั้งจุดกระจาย สัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย (Wi-Fi) ทั่วทั้ง 20 เขตเมือง รวมถึงนโยบายที่ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและบริการอินเทอร์เน็ตตามสถานที่สาธารณะ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาให้ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นสังคมแห่งปัญญา ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนนักศึกษารวมถึงประชาชนสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นของจีนเพื่อการเรียนรู้และสื่อสารได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่เหมาะสมหรือมากเกินไปก็อาจส่งผลให้เกิดการเสพติดเทคโนโลยีหรือการถูกล่อลวงจากภัยสื่อสังคมออนไลน์ได้

สื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้นักศึกษาสามารถสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็วและง่ายดาย ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารกับเพื่อน ครอบครัว หรือการเข้าถึงข่าวสารและข้อมูลต่างๆ ซึ่งเกิดประโยชน์อย่างมาก แต่ทางกลับกันสื่อออนไลน์มีประโยชน์มากมาย แต่ก็ควรใช้อย่างระมัดระวังและพิจารณาถึงผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากเหตุผลข้างต้นทำให้ต้องการศึกษาถึงผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนานประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งจักเกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาที่เป็นต่อเยาวชนในการรู้เท่าทันสื่อและการป้องกันผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในวงกว้างและส่งผลดีต่อประเทศชาติโดยรวม

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน
2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน
3. เพื่อเสนอแนวทางการลดผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน

1.3 ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน
2. ทำให้ทราบถึงผลกระทบด้านต่างๆ จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน
3. สามารถนำผลกระทบเชิงลบมาวางแผนทางดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์

4. สามารถนำข้อมูลจากการศึกษานี้การใช่วางแผนการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษา การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

5. ได้แนวทางการลดผลกระทบเชิงลบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน รวมถึงเยาวชนในพื้นที่อื่นๆ

6. สามารถประยุกต์ใช้ผลการศึกษาในครั้งนี้กับประชาชนอื่นๆ ในพื้นที่มณฑลอื่นๆ ลดผลกระทบเชิงลบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์

7. เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารมหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน และผู้บริหารมหาวิทยาลัยใน มณฑลอื่นๆ สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการลดผลกระทบเชิงลบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ไปกำหนดเป็นแนวทาง เป็นนโยบายในการวางแผนและสื่อสารเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มนักศึกษาเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังปรากฏรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาการพฤติกรรมการใช้การสื่อออนไลน์ บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย 5 แห่ง ในมณฑลไห่หนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

3. ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยใช้เวลาในการเตรียมข้อมูล ศึกษาค้นคว้า จัดลำดับข้อมูล สร้างเครื่องมือ พร้อมทั้งแจกแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ระยะเวลาในการวิจัย ตั้งแต่วันที่ เดือน กรกฎาคม 2567 – มกราคม 2568

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง สื่อที่สามารถสื่อสารไปยังนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน สามารถรับสารได้ทุกที่ ทุกเวลา และสามารถสนทนากัน ได้ต่อกันระหว่างผู้ส่งสารและนักศึกษาที่เป็นผู้รับสาร เป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นสื่อใหม่ที่เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องเพราะการปฏิสัมพันธ์กับสารที่เผยแพร่มาสู่ผู้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง และนักศึกษาสามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อได้ และเป็นสื่อที่นักศึกษาใช้ประโยชน์จากการสื่อสารรอบด้านที่สะดวกรวดเร็ว

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง แพลตฟอร์มออนไลน์ที่นักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน ใช้ ในการหาข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษา ด้านความบันเทิง ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อพัฒนาตนเองทำให้ผู้ศึกษาสามารถทำความรู้จัก แลกเปลี่ยนความคิด แบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน และเชื่อมโยงกัน โดยมีการติดต่อสื่อสารกันเป็นเครือข่าย (Network) เช่น เว็บไซต์ ไลน์, วิตซ์ ทูท ฯลฯ เป็นต้น

พฤติกรรม หมายถึง การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนานในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อข่าวสารที่นักศึกษารับมา และส่งผลกระทบให้เกิดขึ้น ซึ่งสามารถสังเกตได้โดยตรงหรือใช้เครื่องมือวัดได้ หรืออาจสังเกตได้ในทางอ้อม เช่น การพูด การกระทำที่แสดงออก ตลอดจนความรู้สึก ทัศนคติ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน

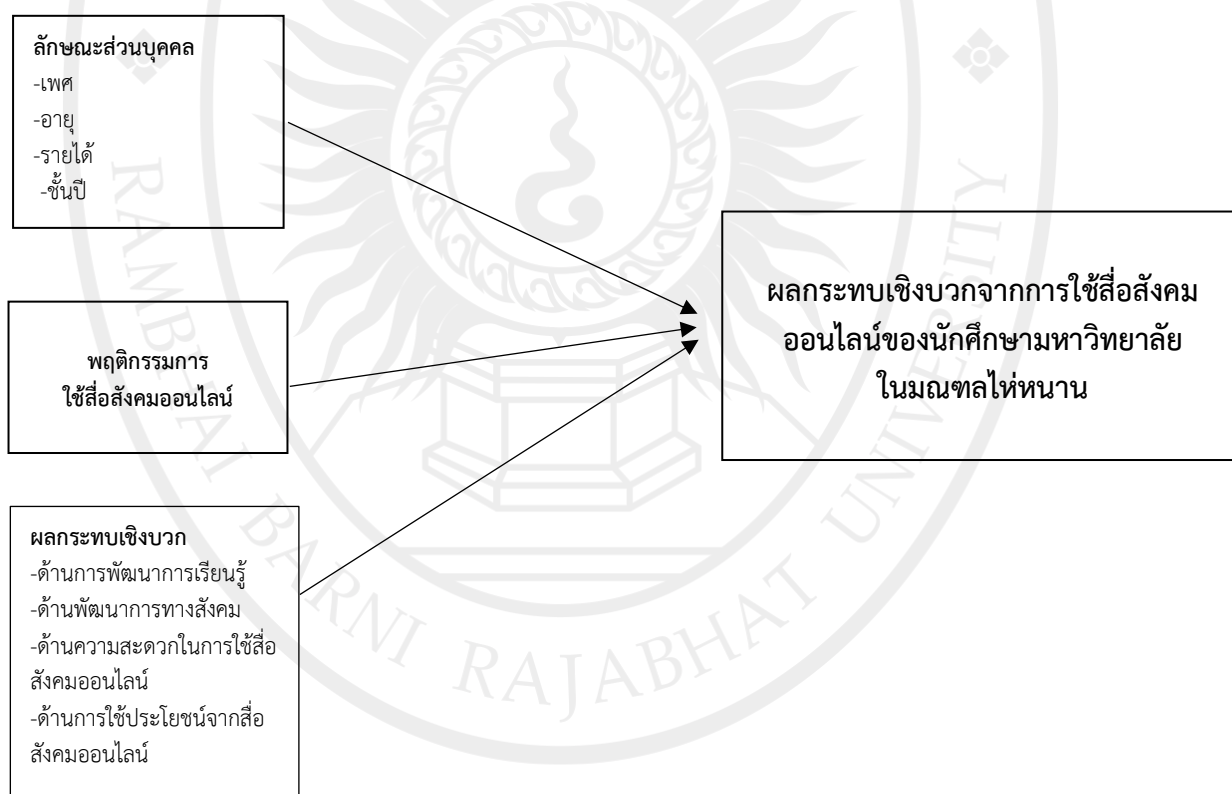
ผลกระทบเชิงบวก หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ดีจากเรื่องใดเรื่องหนึ่งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนานส่งผลดีต่อพฤติกรรมที่แสดงออกผ่านการพูดและการกระทำอันส่งผลดีต่อตนเองและสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม

ผลกระทบเชิงลบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ดีจากเรื่องใดเรื่องหนึ่งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนานส่งผลเชิงลบต่อพฤติกรรมที่แสดงออกผ่านการพูดและการกระทำที่ส่งผลเสียต่อตนเองและสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม

นักศึกษา หมายถึง เยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย 5 แห่ง ในมณฑลไห่หนานประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน คือ Haikou University of Economics, Hainan Normal University, Hainan Medical University, Sunya University, และ Qiongzhou University.

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยในมณฑลไห่หนาน มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด เพื่อเป็นแนวทางการศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย